

УКРАЇНА І СОТ: ОЦІНКА НАСЛІДКІВ ВСТУПУ

*В.І.Губенко, кандидат економічних наук
Білоцерківський державний аграрний університет*

Постановка проблеми. АПК України недостатньо інтегрований до міжнародної торгівельної системи, про що свідчить низький відсоток експорту та імпорту продукції сільського господарства та харчової промисловості у валовому сільськогосподарському продукті (ВСП), який у 2000-2003 рр. становив у середньому 15%, у Німеччині – 54%, Франції – 53%, Польщі – 25%.

Одним із стратегічних напрямів зовнішньоекономічної політики України, її поступової інтеграції у глобальні процеси є вирішення комплексу завдань щодо приєднання до Світової організації торгівлі (СОТ), яка об'єднує 145 країн, на які припадає 95% світової торгівлі.

Вступ до СОТ є складною політико-економічною акцією, яка матиме системний вплив на економічний стан країни, адже зі вступом до названої організації, крім створення сприятливих умов для прискорення економічного зростання та диверсифікації експорту і збільшення валютних надходжень, економіка держави може зазнати значних втрат внаслідок відкриття внутрішнього ринку товарів і послуг, зниження ставок митного тарифу, недостатнього рівня гармонізації національного законодавства і правил та норм СОТ, загострення конкуренції. Викладене вище потребує виваженого підходу щодо умов вступу до СОТ, спиратись на економічні розрахунки, які б забезпечили економічні інтереси нашої держави.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Відкритий характер економіки України, зумовлений реалізацією на зовнішніх ринках більше половини її валового внутрішнього продукту, диктує необхідність пошуку шляхів і механізмів поліпшення умов міжнародної торгівлі для українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на випробуваних принципах і нормах системи ГАТТ/СОТ.

Вступ України до СОТ є необхідним кроком на шляху її

входження у глобальний економічний простір на засадах повноправного суб'єкта міжнародної торговельної системи. Членство України в СОТ необхідно розглядати як складову її стратегії, реалізація якої допоможе в побудові конкурентоспроможної економіки. Виходячи з того, що в цьому, 2004 р., Україна має стати членом СОТ, перед нею постає система стратегічних завдань, які необхідно реалізувати:

- забезпечення реалізації конкурентних переваг України — людського, ресурсного, географічного, інноваційного, наукового, геополітичного, інфраструктурного потенціалу;
- реалізація визнаних в рамках СОТ правил і норм регуляторної політики, що стимулюватимуть нагромадження та використання ресурсів економічного зростання;
- активізація інвестиційних процесів, надання їм інноваційної спрямованості та здійснення структурної перебудови економіки;
- зростання припливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ);
- забезпечення зростання місткості внутрішнього ринку за рахунок збільшення доходів населення та прибутків підприємств;
- ріст обсягів та поліпшення структури експорту [3].

Безперечно, Україна в короткостроковій перспективі зазнає суттєвих втрат від реалізації угод в рамках ГАТТ/СОТ, а низькорентабельні галузі і підприємства, що постачають товари у промислово розвинуті країни, можуть втратити там ринки збуту.

Для зниження можливих втрат Україна має домогтися скорочення невинуватених витрат шляхом усунення торговельних бар'єрів. Втрати і негативні наслідки можливі через скорочення обсягів виробництва внаслідок низької конкурентоспроможності окремих видів вітчизняної продукції, податкових надходжень при здійсненні цінової конкуренції, зниження доходів бюджету від імпортного мита, переведення згідно з угодою про сільське господарство (УСГ) всіх нетарифних бар'єрів у тарифні еквіваленти, зміну форм державної підтримки сільськогосподарського виробництва.

Отже, членство України в СОТ вимагатиме зниження рівня

захисту внутрішнього аграрного ринку шляхом зменшення імпорتنих тарифів на сільськогосподарську продукцію та поступової трансформації державної підтримки сільського господарства.

Для зниження можливих втрат Україна має домогтися скорочення невинуватених витрат шляхом усунення торговельних бар'єрів.

Нетто-імпортери, що не будуть обмежувати імпорт, зазнають деяких втрат від припинення угоди у зв'язку з погіршенням умов торгівлі, а нетто-експортери переорієнтуються на раніше захищені — ЄС і США, а ціни на імпорту продукцію в країнах, які не обмежуватимуть імпорт, зростуть на 10-15% [2].

Посилення лібералізації в рамках СОТ призведе до того, що деякі країни, в тому числі і Україна, не зможуть підтримувати на належному рівні стан своєї зовнішньоекономічної діяльності і зазнають збитків. Зрушення в торговельному режимі об'єктивно позначаються на втраті Україною ринків збуту, а при скороченні валютних надходжень вона може навіть опинитися за межами світового ринку.

Сумарний абсолютний ефект від реалізації заходів лібералізації та його відношення до ВВП матимуть у короткостроковій перспективі по країнах світу такі значення: ЄС — 39 млрд. дол. США і 0,6%, США — 13,3 і 0,2, Корея — 4,8 і 1,5, Бразилія — 1,4 і 0,3, Канада — 1,3 млрд. дол. США і 0,2% [1].

Результати досліджень. Невід'ємною складовою вартісної оцінки лібералізації торгівлі при вступі України до СОТ є з'ясування конструктивного показника оцінки, в якому ключове місце має посідати частка сумарного абсолютного ефекту у ВВП і значення самого сумарного абсолютного ефекту, на чому може ґрунтуватись вплив лібералізації на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Систематизація даних по 15 країнах світу дозволяє проаналізувати залежність між часткою сумарного абсолютного ефекту у ВВП і значенням сумарного абсолютного ефекту (рис. 1).

При відношенні абсолютного ефекту до ВВП до 1,0% оцінка має найбільше значення — 3,8 млрд. дол. США, всі інші варіанти побудови кривої А1, А2 вказують на зменшення значення показника. Із зниженням частки сумарного абсолютного ефекту у ВВП

абсолютне його значення зростає. Можна дискутувати стосовно того, чи є запропонована методика вартісної оцінки результативності лібералізації, як динамічного процесу, взірцем для науки, але окреслена методична процедура визначення тенденції зміни досить важливого показника зовнішньоекономічної діяльності в рамках СОТ через призму ефекту може слугувати важливим орієнтиром для практичної роботи. В результаті проведених розрахунків із врахуванням тенденцій, що панують на світовому ринку, встановлено, що 79,8% сумарного абсолютного ефекту від реалізації угоди Уругвайського раунду припадає на промислово розвинуті країни і 4,2% — на інші європейські країни, включаючи Україну. Таким чином, Україна, як і інші країни з перехідною економікою, через розширення лібералізаційних заходів згідно з вимогами СОТ може збільшити суму абсолютного ефекту лише у перспективі і на цьому шляху доведеться долати чимало перешкод з огляду механізму ГАТТ/СОТ. Насамперед — це необхідність удосконалення механізму ГАТТ/СОТ на зразок економічно розвинутих країн.

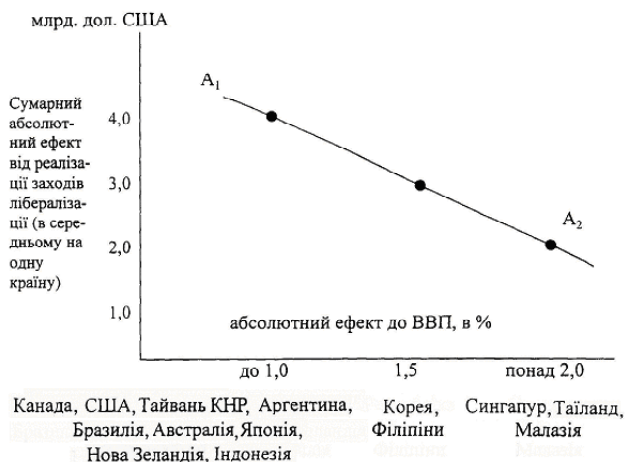

Рис.1. Співвідношення між лібералізацією імпорту товарів та її вартісною оцінкою (ефектом)

Членство України в СОТ формує для національної економіки ряд важливих передумов щодо прогресу на шляху економічних перетворень та підвищення рівня життя населення, якими є: вдосконалення конкурентного середовища на внутрішньому ринку завдяки активізації діяльності нерезидентів; підвищення ділової активності, завдяки спрощенню і поліпшенню умов міжнародної торгівлі та зростання пропозиції робочих місць; удосконалення механізмів імпорту товарів інвестиційного спрямування, за рахунок зниження митних бар'єрів; здешевлення імпортованих товарів, внаслідок зменшення торговельних бар'єрів та ставок ввізного мита з 7,02% у 2002-2003 рр. до 5,66% у 2005 р.; анулювання обмежень доступу українських суб'єктів підприємництва на міжнародні ринки товарів і послуг; диверсифікація зовнішньоекономічних зв'язків України, формування ліберального режиму торгівлі, підвищення довіри до економічної політики України; набуття права участі у спеціалізованих органах СОТ, що сприяє розв'язанню торговельних суперечок; вдосконалення національного законодавства, розбудова системи сучасних технічних стандартів, трансформація інститутів підтримки сільського господарства, вдосконалення митного законодавства.

Вступ України до СОТ не справить негативного впливу на обсяги та баланс зовнішньої торгівлі. За розрахунками, з 2002 по 2006 рік експорт зросте з 21,7 до 24,5 млрд. дол. США — на 12,9%, імпорт — відповідно з 18 до 21,2 млрд. дол. США, або на 17,7%; сальдо зовнішньої торгівлі залишиться позитивним і складе 3,2-3,3 млрд. дол. США. Як свідчить аналіз результатів зовнішньої торгівлі України за 2003 рік, приведені вище прогностичні розрахунки на 2006 рік реалізовано у 2003 році: експорт — 23 млрд. дол. США, імпорт — 22,7 млрд. дол. США.

В результаті набуття Україною статусу члена СОТ створиться підґрунтя для зниження на внутрішньому ринку цін на імпортовані товари і товари національного виробництва, що затримає розвиток інфляції та збільшить свободу маневру грошово-кредитними ресурсами, балансу потоку капіталу і залучення додаткових прямих іноземних інвестицій.

Висновки. Вступ України до Світової Організації торгівлі в стратегічному плані матиме позитивні макроекономічні наслідки як для всієї економіки країни, так і для економіки агропромислового комплексу.

Невідкладним є завдання формування механізмів посилення позитивного впливу нового торговельного режиму на економічний стан країни та розробки системи заходів щодо мінімізації негативних наслідків вступу. Без попереднього доопрацювання механізму щодо методичних засад зниження рівнів митних тарифів може завдати для неї звичних втрат.

Розширене відтворення експортного потенціалу вимагає обов'язкового застереження щодо вимог ГАТТ/СОТ. Скорочення відриву у розвитку експортного потенціалу АПК України від зарубіжних країн є основним методичним аргументом у механізмі субсидування експорту і визначення характеру його функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажал Ю. Стабилизационная политика и структурная перестройка экономики Украины. – К.: Манускрипт, 1995.
2. Оценка последствий реформ, осуществляемых ВТО/БИКИ. – 1998. – №22.
3. Філіпенко А.С., Андрієва Т.В., Бураковський І.В. та ін. Україна і світова організація торгівлі: механізми та соціально-економічні наслідки вступу. Аналітична доповідь. – К., 2003.